

CAUSERIES

Ce ne mai spunem !

Mie-mi spuneți, domnule Tătărucă...

Radu Tătărucă - Domnule Director al Bibliotecii Județene "Gh.Asachi", în meseria noastră, cam toți sîntem cititori. Unii însă îmbogățesc bibliotecile, apucîndu-se de scris. Este, poate, o contaminare prin carte care, totuși, nu prinde chiar la orice bibliotecar. Dumneavoastră cum v-ați îmbolnăvit?

Nicolae Busuioc - Este o vorbă care spune: cărțile cu cărți se fac. Sau o variantă, mai pragmatică: orice text se naște dintr-o selecție bibliografică. Trăiești între cărți, și le apropii, simt și ele că le prețuiești cu adevărat și atunci, probabil, te contaminează, te "îmbolnăvesc", cum ziceți. E ca o energie pozitivă care coboară de undeva asupra-ți, e ca o magie, ca o vrajă și gata, s-a terminat, nu mai ai încotro! Dacă ar fi să intrăm puțin în detalii, ar trebui să ne amintim de magistrul Montaigne (între altele, e și părintele eseului), spiritul care a impus calitatea ideii ca pe un dicton. A surprinde, simplu și natural, esența unui dialog, a unui text, a unei cărți e, la urma urmei, ca într-un joc de copii adorabili. Dacă este să se întîmple chiar așa, atunci fenomenul acesta al "îmbolnăvirii" de scris poate să capete valoare de aforism, de aserțiune ce înglobează maximum de sens în minimum de cuvinte. Restul vine de la sine.

R.T. - Țintiți către un anumit public prin cărțile publicate? Vîrstă, gust literar, formație intelectuală, sex (să nu ne sperie cuvîntul)?

N.B. - N-aș spune. Cred că publicul cititor se conturează în timp, pentru că tot în timp evoluează și scrisul tău, oricît har ar fi. Sigur, poți visa chiar de la început la un cititor avizat, format, cultivat, exigent. Întrebarea e dacă poți să scrii pentru un asemenea cititor, "condamnat" la erudiție precum bibliotecarul lui Nietzsche, între cărțile lui infinite. Eu am început-o cu dialogul, formula cea mai simplă, cel puțin în aparență, dar el rămîne o o formă culturală absolut necesară. Au rezultat cele patru volume ale *Oglinzilor cetății*.

CAUSERIES
Ce ne mai spunem !

Vreau să cred că ceva din spiritul lui Dumitru Mangeron, al lui Ștefan Bârsănescu, al lui Cesar Buda, al lui Marțian Cotrău, al lui Aurel Leon, George Pascu, Ioanid Romanescu, Nicolae Țatomir, Nicolae Oblu, Mihai Drăgan, Petre Jitariu - pentru a-i aminti doar pe cei deja trecuți în lumea de dincolo - a rămas, și a rămas să fie și numai în idea că înțelepciunea și experiența oamenilor deosebiți ai cetății probează cu vivacitatea răspunsurilor, ritmează cu acuitatea celui ce emite întrebări, creîndu-se acea stare de rezonanță atât de necesară armoniei și frumosului. Cît despre vîrsta, gustul literar și formația intelectuală a cititorilor noștri, se poate vorbi mult. Ar trebui să intrăm într-o zonă a analizei lecturii și a dinamicii acesteia, a unei hermeneutici venite dinspre bibliologie și biblioteconomie. De ce să ne sperie cuvîntul "sex"? Ne ducem la Freud sau la Jung și descoperim cel puțin rostul proiecției subliminale.

Ar fi interesant să poți vedea un cititor sau o cititoare, cu ochi de specialist în psihanaliză!

R.T. - Scrieți greu sau "dintr-o suflare"? Vă revizuiți considerabil manuscrisul inițial, înainte de a-l da editorului?

N.B. - Greu, destul de greu. În fața colii albe încerci un sentiment de neputință sau poate teama de a nu așterne banalități, de a nu deveni ridicol sau neinteresant în fața posibililor cititori. În fond, scrisul te atrage cînd ești angoasat de probleme, de marile probleme ale vieții. Scrisul este o încercare de ordonare a ideilor și a faptelor. Oamenii consacrați scrisului sau, într-un plan mai larg, predestinați culturii, sînt parcă asemeni cărturarilor din amurgul lumii elenistice, cînd aproape totul lua drumul descompunerii. Azi, în lumea noastră bulversată, te întrebi la ce mai folosești un gînd sau o meditație încredințate tiparului. Trecem într-un nou mileniu despre care numai Dumnezeu știe cum va fi. Gilles Deleuze își situa filosofia în veacul plin de "diferențe și repetiții", care n-au dat prea mult de gîndit celor ce au condus și conduc destine. N-a fost vina lui.

R.T.- Aveți tabieturi de scriitor? Dar de lector?

N.B.- Nu, în primul rînd e riscant să te consideri cu adevărat scriitor. O pot face alții. Cînd te uiți la vîrfuri te apucă amețeala. Muntele escaladat de marii scriitori, învăluit în ușoara nostalgie a timpului, te îmbie la contemplație. Dar nu în orice fel. Trăinicia eternă a pietrei este molipsitoare și parcă vrei să pătrunzi și tu între magicele granule nemuritoare, dar, în raport cu măreția copleșitoare a masivului, aspirațiilor tale au doar ceva din adevărurile umane, însă insuficient demonstrate. Mi-e mai comodă poziția de lector și știți de ce, prietene Radu? De o viață ne mișcăm printre cărți și le citim cu pasiunea aceea a "viciului" de care nu credem că vom mai scăpa. Un soi de scepticism ne însoțește totuși imaginația, plecată în călătorie ori de cîte ori luăm în mînă o carte. Ne e teamă că nu vom mai întîni nici un templu al înțelepților, ba parcă și urmele unora ca Socrate și Erasmus și Dante și Goethe se vād din ce în ce mai greu. Parcă totul se scaldă într-un nihilism care incită și agită. Desigur, nu trebuie să renunțăm, trebuie să ieșim din ceața inefabilului și să intrăm într-un fel în eseul admirabil.

R.T.- Ce vremuri trăiește bibliotecarul român, Domnule Director? Începeți de unde vreți și sfîrșiți cu dumneavoastră.

CAUSERIES
Ce ne mai spunem !

N.B.- Dar bibliotecarul român mai trăiește? Să nu exagerăm totuși, el de fapt este într-o continuă "agonie" pentru că ar dori să-și joace rolul pe cât de modest, pe atât de necesar, mai ales într-un univers al informațiilor cum este cel de azi. Atîta timp cît biblioteca, în postura ei de instituție culturală nu este susținută financiar de către guvernanți, bibliotecarul român se zbate între a fi și a nu fi, se chinuie pentru a-și salva biblioteca. Dar nimeni nu-i poate răpi demnitatea, nici pasiunea, nici erudiția. Se consolează cu faptul că iluștrii lui înaintași au fost Hașdeu, Odobescu, Eminescu și Blaga, au fost Perpessicius și Emanoil Bucuța, au fost I. Bianu, Al. Sadi-Ionescu, Ilarie Chendi, Gh. Adamescu și Georgescu-Tistu. În labirintul cărților, doar bibliotecarul este suveran, el le știe pe toate și toate cele știute sînt împărtășite dezinteresat cititorilor frumoși la chip și suflet. Noi, cei de azi, ne luptăm ca bibliotecile românești să nu rămînă în afara proceselor de înnoire și nici să rămînă neimplicate în noua filosofie a lecturii, cu toate efectele ei imprevizibile. Vreau să cred că pe aici, pe undeva, se înscrie și Biblioteca "Gh. Asachi" din Iași, la care cu onoare lucrez de ani buni. În construcția unei imagini atrăgătoare, decisiv este pînă la urmă bibliotecarul. Profesionalismul și tactul lui pedagogic de a comunica cu cititorul pot fi hotărîtoare în cristalizarea imaginii favorabile. Oamenii vor avea nevoie de biblioteci ca de un veritabil spațiu al lecturii încă mult timp de-acum înainte, indiferent de evoluția societății.

R.T.- Vă enervați manifest în preajma prostiei, răutății, insolenței, sau lăsați altora grija îndreptării lumii?

N.B.- Grija îndreptării lumii? Frumos ați spus, domnule Tătărucă. Oare cum s-o îndreptăm? De cînd e ea, lumea tot rătăcește, nu-și găsește calea cea bună. Se spune că are nevoie de o altă arhitectură a ei, de oameni vizionari care să pună în operă în primul rînd edificiul cultural. Prosteie există dintotdeauna și spirite demolatoare există. Tocmai de aceea se caută spiritul ziditor al omului. Cînd este găsit, intelectul e protejat de primejdia prostiei, spiritul însuși are ceva din strategia de veche sorginte culturală. Spiritele acestea sînt ca o lumină a veacurilor, ca niște ecouri puternice ce ne țin amintirea trează asupra valorilor și modelelor eterne. Trebuie să le urmăm exemplul.

R.T.- Eu nu cred în substanța psiho-socială a locuțiunii "să moară și capra vecinului". Mai degrabă îmi închipui că păgubitul își surprinde vecinul neatent, îi ia capra subțioară, lăsîndu-i mortăciunea în loc.

Da' chiar, de ce le tot mor caprele românilor? De foame, de spleen, de rîie?

N.B.- Caprele românilor mor chiar din cauza românilor și poate păgubiții sunt tot ei. Cred că ar merita să se facă un studiu psiho-social pe tema aceasta. Dacă ne ducem la *Cugetări și reflecții* dăm, printre altele, și peste ideea că dacă unei bucurii nu ne putem dăruia cînd vrem, suferințele ni le putem crea, fără multă bătaie de cap, noi înșine. E și mai trist cînd suferințele provocate de noi se răsfrîng asupra vecinilor, asupra semenilor noștri. La acest capitol se pare că românii stau bine. Le pot da lecții și altora. Chestiune de morală și mentalitate. Parcă Bernard Shaw spunea că dacă moralitatea noastră provoacă răul, nu mai poate fi scuzată de dragul ei, tot așa cum nu poate fi scuzată imoralitatea.

CAUSERIES

Ce ne mai spunem !

R.T.- E amar că se scrie și pentru foc și pentru apă și pentru șoareci și pentru carii și pentru uitare?

N.B.- Dacă înțeleg eu bine întrebarea dv., răspunsul devine absolut dificil, dramatic, așa spune. Există o întreagă sociologie a cărții care analizează și motivația scrisului, chiar și aberațiile istoriei, în urma cărora textele au ajuns bune pentru foc, pentru apă, pentru șoareci; într-un capitol din *Semnele înțelepciunii* am încercat să fac unele aprecieri asupra epocilor istorice studiate, analizate, scrutate pe toate fețele, trecând peste subiectivismul autorului și apăsând pe buna lor intenție ca fiecare să fie cât mai lucid, comprehensiv, cu grija fanatică de a respecta adevărul și de a-l reda dezbrăcat de orice dubioase mitologii. Rezultatul? Descoperirea destinului sumbru sau favorabil pe care l-au trăit cărțile de-a lungul timpului, ca și oamenii de altfel. Vreți un singur exemplu? În literatura franceză, Nerval a fost mult timp considerat un romantic minor, *Les filles du feu, nouvelles* n-a stîrnit nici o senzație la apariția ei (1854). Abia după mai bine de o jumătate de secol de la sfîrșitul tragic al scriitorului, opera a devenit o revelație pentru valoarea sa, nefericitul Nerval luînd locul meritat alături de marii săi contemporani. La fel și opera lirică a lui Holderlin, la fel și soarta dramaturgului și prozatorului Kleist. Cînd o scriere este dată uitării, atunci cazul devine și mai trist. Mircea Eliade este un optimist: textul poate fi uitat secole întregi, apoi e suficient să fie redescoperit de un cititor competent pentru ca mesajul lui să redevină inteligibil și actual. Cărțile, pînă la urmă, trăiesc și se reafirmă prin ele însele. Dar cred că la răspunsul acesta m-am prea lungit cu vorba.

R.T.- *Busuioc* e un nume care înflorește în toată România, cît mai e ea de mare, și-n cea risipită pe la vecini. Mai sînt ceva ierburi cu acest herb - fetele și le pun în sîn, nevestele, la icoane - un soi de viță, niște pere moldovene, o horă, tot din Moldova, sînt și unele ziceri: "cu flori și cu busuioc" (cam așa-mi apare mie Biblioteca Județeană de Iași), "a drege busuiocul" (unii nu-i iau înțelesul sintagmei, dar eu, care am zece ani de Bo-ho-tin - silabele astea nu sună ca un clopoțel învelit în brumă? - știu prea bine cum se doftoricește cu busuioc un vin "scăpat"; fie chiar și o Busuioacă. Domnule Nicolae, cît busuioc vă e în fire?

N.B.- E atîta Busuioc în firea mea cîtă victorie e în Nicolae. Doamne, ce frumos ar fi să fie așa! Vă invit la o busuioacă de Bohotin pentru a ni se dezlega mai bine limbile. La un ceas de taifas uns cu o asemenea binecuvîntată licoare bahică se poate drege și busuiocul. Nu înainte de a aminti că Nicolae e un nume augural și devoțional antic, de la Nikolas, un compus care cuprinde nîke (victorie) și laos (popor). Ajungem apoi la Nicolae sfințitul și dăruitorul, făcătorul de minuni, născut prin părțile Lichiei (Asia Mică). Ne mîndrim cu numele pe care le purtăm, cel puțin în măsura în care reușim să nu compromitem și să nu vulgarizăm aceste nume în scurta și nesigura noastră viață. Latinescul *Ocimum basilicum* este echivalentul românescului busuioc, floarea binecunoscută. Ce vreți să insinuați cu fetele și nevestele? Le înțeleg și pe unele și pe altele, vă rog să nu fiți invidios, aveți permis de intrare la "Gh. Asachi"?

R.T.- Da. Saloanele naționale de carte, patronate de instituția ce o conduceți, sînt, la superlativ, "salon". Ce valențe deosebite i-ați remarcat ultimei ediții?

CAUSERIES

Ce ne mai spunem !

N.B.- Spuneam undeva că "Salonul" nostru asachian a devenit o mare și impresionantă carte deschisă, spre el se îndreaptă din ce în ce mai multe edituri și din ce în ce mai mulți scriitori și editori, în special din comunitățile românești de peste graniță. Ultima ediție (a VIII-a), după aprecierile specialiștilor, a fost mai "salon" ca niciodată, adică mai cuprinzătoare, mai elegantă și, de ce nu, mai aristocratică. Sîntem doar într-o cetate a culturii, într-un Iași, care ne place să credem că este locul dialogului încrucișat, ca spadele în bătaia reflexelor solare, al replicilor spontane provenite din exaltarea plăcerii nenumăratelor lecturi. Cu prospețime și vervă, retorica dă mîna cu hermenenutica, frumoasa exprimare în veșminte demne de saloanele gotice întreține cu rigoare forma, proporția și echilibrul, ideile se strecoară cu eleganța felinelor printre vulturile stilistice multicolore; iar dezbaterile viguroase, într-un efort gnoseologic, reverberează între pereții bibliotecii și de aici peste întreg orașul.

R.T.- Bibliotecile își dublează zidurile cu armuri de cărți; asta nici vorbă să le apere îndoit. Dar, dacă în cele citadine cerul pare mai aproape și soarele mai cald, așa-i și-n cele comunale?

N.B.- "Cerul a luat naștere în inima Pămîntului-Mamă/ Și această luminoasă veste se răspîndește din spațiu în spațiu", din lirica lui Tagore, ne demonstrează că seninul cerului poate fi întîlnit mai ales acolo unde "veșnicia s-a născut la sat", poate chiar mai mult decît în mediul citadin. Bibliotecile își găsesc rostul și în comunitățile rurale, deși și aici sînt uneori văduvite de prețuire și vămuite de ... prețuri. Se găsesc greu bani pentru achiziția de cărți, de abonamente și de alte documente, timp în care algoritmul politic de la nivelul consiliului comunal este alimentat prompt, inclusiv unii consilieri care n-au călcat în viața lor într-o bibliotecă. De unde adaptarea proverbului: n-ai carte, ai parte. Nădăjduim la revenirea proverbului adevărat.

R.T.- Cum vă apasă, în Bibliotecă, taina slujirii la Mănăstirea cu Hramul Cuvînt?

N.B.- Domnule Radu Tătărucă, și dumneavoastră slujiți cu devotament Hramul Cuvînt, o faceți cu taină și mai mult în taină, așa cum ne stă bine nouă, bibliotecarilor. Magia unei astfel de slujiri ține, probabil, de inefabil (scuzați rima), altfel fabulosul s-ar destrăma, celestul s-ar umple cu părți din teluric și stelele n-ar mai străluci. Bibliotecile trebuie privite și acceptate ca prețioase nestemate pe cerul societății. Ritualul lecturii face parte din strategia luminii, a sufletului și a minții. Să ne continuăm drumul mirajului în diminețile diamantine într-o cetate fantastică văzută prin aerul străveziu și pur de ianuarie argintat.

... mie-mi spuneți, domnule Busuioc !